Guvernanța învățământului tehnologic la nivel local: Cum se așază la aceeași masă actorii interesați pentru a contura și îmbunătăți oferta învățământului tehnologic

Mecanismele de guvernare locală a învățământului profesional și tehnic prezintă o serie de lacune în implementare, în special la nivel orizontal. Astfel, am identificat următoarele neajunsuri ale acestuia:

- Responsabilitățile actorilor implicați nu sunt divizate clar și echitabil;
- Actori relevanți au rol pur consultativ;
- Autoritățile locale nu au un rol relevant și bine definit;
- Unitățile de învățământ din ÎPT și asociațiile de elevi lipsesc din mecanismele actuale de consultare.

În urma analizei acestor lacune, dar și a exemplelor de bună practică identificate la nivel național și internațional, am formulat o serie de recomandări a căror implementare ar duce la o mai bună guvernare a învățământului profesional și tehnic la nivel local. Recomandările formulate sunt axate în principal pe nevoia de facilitare a proceselor consultative la nivel local, pe responsabilizarea autorităților publice locale, întărirea rolurilor și atribuțiilor Comitetelor Locale de Dezvoltare a Parteneriatului Social, dar și pe o mai bună integrare a elevilor și școlilor din ÎPT în mecanismele de guvernare locală. Urgența acțiunii în acest sens este dată mai ales de potențiala tranziție a întregului IPT la învățământ dual, schimbare care, conform Legii Nr 198/2023, ar trebui să aibă loc începând cu anul școlar 2029-2030.

Materialul de față este realizat pentru Fundația HEKS/EPER în România în cadrul proiectelor “Includerea pe piața muncii a tinerilor adulți din medii vulnerabile din România” și “De la educație la muncă decentă, județul Sibiu”, proiecte ce urmăresc creșterea accesului la o muncă decentă pentru tinerii adulți provenind din medii vulnerabile. În domeniul consilierii și orientării în carieră, fundația HEKS/EPER România și partenerii săi au o experiență vastă de lucru, cu peste 3.500 elevi din medii vulnerabile care au participat la activități precum sesiuni de consiliere și orientare, vizite la companii, workshop-uri, tabere, precum și activități care au facilitat dialogul cu părinții și formarea cadrelor didactice. În școlile vizate, rata de tranziție din clasa a VIII-a în clasa a IX-a a crescut substanțial din 2019 până în prezent, valorile pentru grupul țintă fiind cuprinse între 91 % și 97%.

A. Mecanismul local de guvernare și consultare din domeniul IPT: actori relevanți și responsabilitățile lor

Guvernanța învățământului profesional și tehnic (ÎPT) la nivel local se referă la acțiunile școlii în comunitate și la eforturile acesteia de a menține relații strânse cu actorii relevanți: elevii, părinții lor, agenții economici și reprezentanți ai acestora, instituții locale implicate în politici de tineret, educație și angajare, și autorități publice locale. Mecanismul de guvernare locală participativă a fost implementat începând cu anul 2003 și este bazat pe descentralizare prin acţiunea colectivă a partenerilor economici şi sociali multipli (Consorţii regionale, Comitete Locale de Dezvoltare a Parteneriatului Social, Consilii de Administraţie al unităţii de învăţământ).

O bună guvernanță a IPT la nivel local se traduce în practică prin sprijinul comunității în următoarele direcții:

- promovarea învățământului profesional și tehnic;
- corelarea ofertei educaționale cu nevoile pieței muncii;
- dezvoltarea infrastructurii IPT;
- asigurarea suportului şi implicării agenților economici din zonă.

În cadrul întregului ecosistem de guvernanță locală și regională a ÎPT, rolul principal este atribuit Inspectoratelor Școlare, care beneficiază de suportul metodologic oferit de Centrul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic (CNDIPT). Consultările implică structuri precum Comitetele Locale de Dezvoltare a Parteneriatului Social (CLDPS) la nivel județean și Consorțiile Regionale la nivel de regiune.

Consorțiile Regionale, fără personalitate juridică și cu rol consultativ, sprijină CNDIPT și Inspectoratele Școlare în elaborarea și monitorizarea documentelor strategice regionale. Acestea armonizează politicile și strategiile la nivel regional, județean și local, funcționând pe baza acordurilor voluntare semnate pentru minimum șase ani și asigurând o reprezentare largă a partenerilor sociali.

CLDPS-urile, similare în structură și obiective, operează la nivel județean și local, sprijinind Inspectoratele Școlare. Ele dețin tot un rol consultativ, coordonează parteneriatul social și joacă un rol în definirea ofertei ÎPT, prin analizarea și avizarea planurilor de școlarizare, aprobarea curriculumului la decizia locală (CDL) și monitorizarea implementării documentelor strategice locale. În plus, printre atribuțiile lor se numără sprijinirea autorizării unităților de învățământ pentru noi calificări, facilitarea consilierii și orientării profesionale a elevilor și susținerea integrării acestora pe piața muncii. Totodată, CLDPS-urile colaborează cu alte structuri pentru actualizarea și implementarea strategiilor de resurse umane, precum și pentru dezvoltarea proiectelor destinate îmbunătățirii învățământului profesional și tehnic.

Trei documente strategice majore – Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ (PRAI), Planul Local de Acțiune pentru Învățământ (PLAI) și Planul de Acțiune al Școlii (PAS) – reprezintă pilonii centrali ai arhitecturii educaționale în domeniul ÎPT.

Planul de acțiune al școlii (PAS) este un instrument de guvernare locală destinat unităților de școlarizare în învățământul profesional și tehnic. În principiu, rolul său este de a contribui la integrarea școlii în comunitate, la corelarea cererii de muncă din zonă cu oferta școlii, respectiv la asigurarea calității actului educativ. PAS are impact asupra cifrei de școlarizare, procesului de învățare la locul de muncă, curriculumului de dezvoltare locală, promovării la nivelul comunității și asupra altor procese ce țin de relația școlii cu comunitatea.

PAS este o parte din mecanismul de guvernare participativă bazat pe acţiunea colectivă a partenerilor economici şi sociali prezentați mai sus. Iată principalii pași ai mecanismului:

- Consorțiile regionale elaborează/actualizează Planul Regional de Acţiune pentru Învăţământ (PRAI). Rolul PRAI este de a îmbunătăţi corelarea dintre oferta învăţământului profesional şi tehnic şi nevoile de dezvoltare socio-economică la nivel regional și de a furniza cadrul de referinţă pentru elaborarea şi armonizarea documentelor strategice de la nivel judeţean şi local;
- Comitetele locale de dezvoltare a parteneriatului social (CLDPS) elaborează/actualizează Planul local de acţiune pentru învăţământ (PLAI) - document de planificare strategică a ofertei de educaţie şi formare profesională prin sistemul de ÎPT la nivel judeţean;
- Documentele strategice la nivelul şcolilor, Planurile de Acţiune al Şcolilor (PAS) sunt elaborate de către unităţile şcolare cu consultarea autorităţilor locale şi a partenerilor economici şi sociali şi aprobate de către Consiliile de administraţie ale şcolilor.

Alături de PAS, Curriculumul în Dezvoltare Locală (CDL) poate juca un rol esențial în consolidarea relațiilor dintre școlile de ÎPT și partenerii din comunitate. Prin conceperea sa, CDL-ul este menit să echipeze absolvenții cu competențele necesare pentru a răspunde provocărilor unei piețe a muncii aflate într-o continuă transformare, cu sprijinul agenților economici din comunitate. Pe scurt, CDL ar putea fi explicat astfel: agenții economici spun ce competențe caută la potențialii angajați, iar apoi, împreună cu școlile din ÎPT, elaborează un curriculum al cărui scop este dezvoltarea acelor competențe. Astfel, CDL se conturează la bază ca un instrument strategic esențial, menit să faciliteze armonizarea școlilor cu specificul și nevoile comunității, promovând totodată o interconectare sustenabilă și durabilă între sistemul educațional și mediul economic.

Conform legislației, întregul mecanism de guvernare locală este bazat pe principiile descentralizării și guvernării participative. Teoretic, procesul reunește mai mulți actori relevanți pentru a traduce nevoile operatorilor economici și ale elevilor într-un plan anual de școlarizare bine fundamentat pe legislație, strategii și consultări deschise, contribuind în același timp la conturarea rolului școlii în comunitate.

Totuși, în practică, acest proces întâmpină frecvent blocaje și lipsuri. Consultările sunt adesea formale și insuficiente, documentele rezultate (PAS, PLAI) sunt neactualizate și irelevante, iar între ce se afla pe hârtie și implementarea efectivă a unor măsuri care ar sprijini IPT în direcțiile menționate la începutul acestui capitol există discrepanțe majore. În plus, deși autoritățile locale au potențialul de a juca un rol determinant în acest proces, nivelul lor de implicare este strâns condiționat de prioritățile trasate la nivel comunitar și de relațiile cu managementul școlii.

Așadar, mecanismul de guvernare locală al IPT ar trebui să aducă școala și nevoile ei în prim plan. Însă, vom vedea în capitolele următoare, eficiența acestuia depinde în practică în mare măsură de voința actorilor implicați la nivel local.

B. Neajunsurile mecanismului local de guvernare și consultare din domeniul IPT

Mecanismul local de consultare în domeniul ÎPT din România, deși conceput pentru a stimula cooperarea între autoritățile publice, unitățile de învățământ, mediul economic și alți actori relevanți, este marcat de deficiențe structurale și funcționale. Absența unei implicări consistente și coerente a tuturor părților interesate, alături de formalismul excesiv și lipsa de transparență a proceselor consultative, subminează scopul principal al acestor mecanisme: acela de a crea un sistem ÎPT flexibil și adaptat cerințelor socio-economice actuale.

Am identificat patru neajunsuri care împiedică mecanismul local de consultare să își îndeplinească scopul:

Responsabilitățile actorilor implicați nu sunt divizate clar și echitabil

În cadrul mecanismului local de consultare în domeniul IPT inspectoratele școlare județene au rol de liant în tot mecanismul de corelare a ofertei educaționale cu cerințele pieței muncii, inspectoratele școlare coordonează planul și propunerea cifrei de școlarizare. Inspectoratele școlare au inclusiv un rol logistic (asigură secretariatul acestei structuri) semnificativ și asigură participarea membrilor CLDPS și Consorțiilor Regionale la întâlnirile de lucru ale acestor structuri consultative și participarea activă a membrilor CLDPS la actualizarea PLAI. Inspectoratele școlare solicită partenerilor sociali participarea în cadrul CLDPS și asigură funcționarea acestuia. Acestea au un rol cheie și în implementarea unor seturi extinse de măsuri și acțiuni din PRAI și PLAI. Împreună cu CJRAE (Centrele Județene de Resurse și Asistență Educațională) și cu suportul CNDIPT, inspectoratele școlare sondează opțiunile elevilor pentru a fundamenta planul de școlarizare, analizează propunerile școlilor prin oferta de școlarizare în corelare cu opțiunile elevilor, și promovează oferta ÎPT la nivelul operatorilor economici și altor actori relevanți la nivel local.

Inclusiv în plan financiar, responsabilitățile nu sunt divizate în mod clar. În contextul tranziției la învățământ dual până în 2030 a întregului sistem IPT, Legea Învățământului Preuniversitar Nr. 198/2023 specifică faptul că:

- “operatorii economici care asigură pregătirea practică a elevilor pot acorda o bursă, cel puțin la nivelul celei provenite din fonduri publice pentru învățământul liceal tehnologic, și pot finanța alte cheltuieli pentru formarea de calitate a elevilor”;

- “unitățile administrativ-teritoriale pot sprijini învățământul liceal tehnologic dual prin finanțarea unor cheltuieli de natura investițiilor, cheltuieli materiale, burse și stimulente pentru elevi și personalul din învățământ implicat, cheltuieli privind mobilitățile și cheltuieli pentru formarea profesională” (Legea Nr. 198/2023, Secțiunea a 5-a, Art. 35).

Astfel, neclaritatea divizării responsabilităților financiare derivă din faptul că toată lumea poate sprijini învățământul liceal tehnologic dual, dar nu este evident cine trebuie să o facă și în ce măsură.

Toate aceste responsabilități se traduc prin conturarea inspectoratelor școlare ca fiind cel mai important actor atât în procesul de elaborare și definitivare a planului, cât și în componenta de consultare și monitorizare/evaluare. În rest, vom vedea mai departe, consorțiile regionale și CLDPS-urile au rol strict consultativ, elevii nu sunt reprezentați, liceele nu sunt neapărat parte a grupurilor formale de lucru, iar autoritățile pot să se implice - reversul medaliei fiind că pot la fel de bine și să nu se implice în mecanismul local de consultare în domeniul IPT.

Actori relevanți au rol pur consultativ

Consorțiul regional este o structură partenerială consultativă, fără personalitate juridică, în sprijinul CNDIPT și Inspectoratelor Școlare. Consorțiul regional include membri ai autorităților publice și ai institutțiilor de învățământ superior. CLDPS este o structură partenerială consultativă, fără personalitate juridică, care funcționează în sprijinul Inspectoratelor Școlare. Structura sa multipartită include: autorități publice, operatori economici (reprezentanți ai asociațiilor patronale şi operatori economici reprezentativi pentru domeniile în care se organizează formare profesională inițială, Camera de Comerţ şi Industrie), respectiv organizaţii sindicale reprezentative pentru domeniile în care se organizează formare profesională iniţială şi organizaţii ale societăţii civile.

Așadar, cele două structuri au rol consultativ. Ele avizează documentele strategice și monitorizează implementarea lor, dar nu au rol decizional în aceste procese. Astfel, nivelul responsabilității lor este neclar. CLDPS-urile reprezintă teoretic vocea operatorilor economici, a societății civile și a autorităților locale, ele sunt un for local în care aceste categorii relevante pentru IPT lucrează împreună.

Din întâlnirile grupurilor de lucru locale din județele Alba, Sibiu și Covasna, a rezultat necesitatea unei colaborări permanente cu operatorii economici. Comunicarea întârziată între operatori și școli îngreunează mult colaborarea dintre aceștia. Mai ales pentru implementarea învățământului dual, parteneriatele cu agenții economici cad adesea doar pe umerii directorilor școlilor, care sunt oricum supraîncărcați. Directorii școlilor au afirmat că toate activitățile derulate în cadrul instituției de învățământ sunt posibile datorită parteneriatului cu agenții economici și implicării profesorilor din școală.

Potrivit reprezentanților instituțiilor de învățământ profesional din cele trei județe, relația dintre școli și agenții economici este centralizată în jurul directorilor, aceștia având rolul principal în menținerea unei colaborări eficiente. În unele cazuri, școlile au desemnat responsabili speciali pentru gestionarea interacțiunilor cu agenții economici, fie că sunt profesori cu expertiză în domeniul respectiv sau maiștri instructori (Exclusive Minds, p 62).

Așadar, comunicarea permanentă cu operatorii economici nu poate să fie asigurată doar printr-un CLDPS care se activează pentru întâlniri ocazionale și este lipsit de forță de decizie. Din nou, eficiența acestei structuri depinde în prezent în mare măsură de voința și implicarea celor câtorva oameni care gestionează activitatea sa. Același lucru îl putem spune și despre Consorțiile Regionale. Tot din întâlnirile grupurilor de lucru locale aflăm că în anumite situații, Consorțiul Regional nu a mai actualizat PRAI de “nu știu câți ani de zile”.

Autoritățile locale nu au un rol relevant și bine definit

Conform legislației, autoritățile locale sunt implicate în mecanismul local de consultare în domeniul IPT strict prin apartenența lor la CLDPS, prin reprezentanții desemnați în acest sens. Astfel, neajunsurile descrise mai sus cu privire la funcționarea CLDPS se transferă și asupra autorităților locale. Implicarea lor în dezvoltarea IPT la nivel local depinde de fapt de voința politică, ele nefiind însă o parte integrantă de sine stătătoare a mecanismului formal de consultare. n acest context de eterogenitate locală a implementării, atunci când o autoritate locală se implică dincolo de ocuparea locului în CLDPS, acest lucru este foarte vizibil.

Vom avea ocazia să observăm acest fapt în capitolul următor, referitor la bune practici în guvernarea locală a IPT. Și bineînțeles, atunci când autoritățile locale nu se implică proactiv pentru a acționa ca un catalizator al colaborării la nivel local pentru dezvoltarea IPT, școlile și elevii au de suferit. Lipsa unei măsuri care să responsabilizeze autoritățile publice prin integrarea lor formală ca actor de sine stătător în mecanismul local de consultare în domeniul IPT face ca eficiența acestuia să depindă, din nou, de voința actorilor implicați la nivel local.

În cadrul grupurilor de lucru locale din județele Sibiu, Alba și Covasna, una din recomandările prioritare pentru susținerea IPT a fost modernizarea școlilor și o mai mare implicare din partea autorităților publice locale, în special a consiliilor locale. S-au distins mai multe aspecte în care autoritățile publice pot fi implicate: sprijin financiar, facilitarea comunicării între școli și operatorii economici și alți actori relevanți pentru IPT, și informare.

Școlile și-au exprimat nemulțumirea, de exemplu, pentru faptul că unitatea de învățământ trebuie să plătească pentru introducerea unor noi specializări. Această responsabilitate financiară ar trebui să revină autorităților publice locale. Mai mult, în unele cazuri toate veniturile proprii ale unității de învățământ intră la bugetul local. Depinde, în ultimă instanță, de administrația locală dacă acești bani rămân la școală, sau se întorc ulterior sub o formă sau alta la ele, sau rămân la consiliile locale.

Mai multe școli au fost de acord că acolo unde primăria nu se implică și nu ajută instituțiile de învățământ să ajungă la agenți economici mari, acestea singure nu reușesc să realizeze parteneriate.

Unitățile de învățământ din ÎPT și asociațiile de elevi lipsesc din mecanismele actuale de consultare

Nici instituțiile de învățământ din IPT, respectiv asociațiile de elevi, nu au o prezență atestată la nivel legislativ în mecanismul local de consultare. Acolo unde există sprijin din partea autorităților, școlile sunt mobilizate și participă la dezbaterile relevante. În lipsa implicării formale a acestora, din nou, integrarea lor ca elemente centrale în eforturile de dezvoltare IPT la nivel local depinde doar de existența unor actori relevanți implicați și proactivi.

Nici documentele realizate de școli în colaborare cu alți actori relevanți (PAS, CDL) nu sunt orientate îndeajuns spre măsuri concrete și spre obiectivul creării unei rețele de parteneriat în comunitate.

În ce privește planurile de acțiune ale școlilor, ele sunt adesea documente stufoase, încărcate de analize neactualizate și irelevante pentru școală și pentru ce poate ea oferi, care conțin de multe ori obiective și activități generale, neclare și nerealiste. În acest context, utilitatea lor pentru școlile care le elaborează este redusă.

Iar în ce privește curriculum-ul de dezvoltare locală, ele ar putea fi un liant între elev, meserie, profil și agentul economic. În practică însă, de multe ori CDL-ul reprezintă un document strict formal (el este obligatoriu), care nu este realizat pornind de la cerințele agentului economic, și care nu este nici implementat așa cum apare pe hârtie.

În sprijinul celor afirmate mai sus vin concluziile întâlnirilor grupurilor de lucru din județele Sibiu, Alba și Covasna. CDL-ul ar trebui să fie programa dezvoltată împreună cu operatorul economic, însă nu întotdeauna este elaborat împreună cu operatorul economic și nu întotdeauna este respectat de acesta. Eficiența CDL-ului “depinde de domeniu, de calificare, de cazuri mai fericite”. Din nou, ne întoarcem la refrenul acestui capitol: eficiența unui instrument din mecanismul local de consultare depinde în mare măsură de nivelul de implicare a actorilor locali relevanți. Sau, așa cum a fost formulată o opinie în cadrul grupurilor de lucru: “Formalismul este groapa învățământului de calitate. Realizăm acest documente doar ca să le avem. CDL ar putea fi elementul esențial care să lege elevul, meseria și profilul de agentul economic. Însă, în realitate, uneori îl facem doar pentru că trebuie să existe. De aici pornesc problemele: nici firma nu este interesată sută la sută, pentru că nu are resurse umane și timp să aloce pentru toate acestea. Școala îl face doar pentru că vine inspectorul să verifice. Este un curriculum pe care îl intocmim noi. Însă dacă nu este important pentru noi, atunci nu mai contează. CDL ar putea fi un instrument bun dacă ar fi aplicat serios. Sunt și exemple bune, dar în mare parte este o formalitate.”.

C. Exemple de bună practică

Bune practici la nivel internațional

În diferite regiuni ale lumii, ÎPT se bazează pe modele de colaborare și planificare strategică care reflectă particularitățile locale și răspund cerințelor pieței muncii. Aceste bune practici internaționale subliniază importanța cooperării între instituțiile de învățământ, comunitățile locale și partenerii economici pentru dezvoltarea învățământului profesional și tehnic. Ceea ce trebuie să reținem însă atunci când ne uităm la bune practici pe hârtie este că ele funcționează în practică în măsura în care mecanismele de guvernanță locală cuprind instrumente care sunt implementate, monitorizate și evaluate în mod autentic.

- **Danemarca** folosește un model de colaborare în care școlile profesionale sunt în permanent contact cu consilii locale, parteneri industriali și organizații de afaceri. În cadrul acestui sistem, școlile elaborează Planuri de Acțiune pentru Colaborare la nivel local.
- Fiecare școală profesională din **Austria** dezvoltă un plan de colaborare cu companiile din comunitate, care reflectă cerințele pieței muncii locale și regionale. Companiile contribuie direct la stabilirea conținutului formativ.
- În **Finlanda**, învățământul profesional include planuri educaționale personalizate, cunoscute ca Program Educațional Personalizat (PEP), adaptate pentru a răspunde intereselor elevilor și nevoilor pieței locale.
- În **New South Wales (Australia)**, toate școlile publice utilizează platforma software de Planificare și Raportare Școlară Online (SPaRO) pentru auto-evaluare și dezvoltarea Planurilor Strategice de Îmbunătățire pe patru ani. SPaRO se concentrează pe domenii cheie de îmbunătățire stabilite de școală în consultare cu comunitatea sa.

Bune practici la nivel național

La nivel național, există multe bune exemple de bună practică în ce privește mecanismul de guvernare locală. Toate aceste exemple demonstrează în oglindă ceea ce am explicat în capitolul anterior: că dincolo de neajunsurile sistemice ale mecanismului, lucrurile se mișcă acolo unde există la nivel local actori implicați și proactivi. Între planurile scrise pentru că trebuie scrise și consultările realizate pentru că trebuie realizate, în încrengătura de formalisme în care școlile și ceilalți actori locali sunt adesea prinși, se întâmplă uneori ca lucrurile să meargă bine, iar asta se datorează în mare parte oamenilor care sfințesc locul. Dar exemplele bune ar trebui să ne mai învețe ceva: cum putem responsabiliza și motiva, la nivel de politici publice, actorii de la nivel local să devină implicați și proactivi?

Am văzut deja că implicarea autorităților publice locale este vitală pentru dezvoltarea IPT la nivel local. Un exemplu grăitor în acest sens vine din municipiul Reșița, documentat de CRPE în 2022. O implicare crescută a Primăriei Reșița și un suport semnificativ din bugetul local au dus la un pachet consistent ca ofertă educațională pentru elevii care s-ar orienta spre învățământul profesional și tehnic. Pe lângă bursa oferită de agentul economic, Primăria Reșița oferă printr-un program local, special conceput, cazare, meniu complet în fiecare zi, transport public gratuit și decontarea a opt drumuri pe lună spre casă (în cazul elevilor care vin din județ). Astfel, oferta colegiilor tehnice din Reșița, susținută și promovată de administrația municipiului este generoasă:

- Bursă de studiu lunară (învățământul dual/profesional);
- Bursă suplimentară, acordată de către operatorul economic (învățământul dual);
- Bursă ”Bani de liceu”, în cuantum de 250 RON/ lună (liceu zi);
- Cazare gratuită și 3 trei mese gratuite pe zi la cantina școlii (bursă REPOP);
- Tichete de masă oferite de agenții economici;
- Transport gratuit în oraș, pe baza cardului de călătorie oferit de Primăria Reșița;
- Decontarea transportului intrajudețean, pe bază de abonament, în limita a 50 km;
- Decontarea a opt călătorii dus-întors, pentru elevii care locuiesc la internat sau în gazdă.

Implicarea administrației locale în susținerea IPT la nivelul municipiului Reșița este remarcată de toți partenerii sociali, managementul școlilor, inspectorat, parteneri economici. Susținerea administrației locale acordată ÎPT și sistemului dual s-a realizat pe mai multe paliere:

- Un program de burse susținut din bugetul local la propunerea executivului primăriei care triplează bursa oferită de stat și oferă cazare și masă pentru elevii din afara municipiului încurajați astfel să opteze pentru filiera tehnologică;
- Consultare și contact direct, permanent, cu agenții economici, parteneri sau potențiali parteneri de practică. Un chestionar care să surprindă nevoile agenților economici și intențiile lor de a participa la susținerea claselor de dual care au fost pregătite și realizate dinaintea pandemiei;
- O consistentă promovare a opțiunilor de tip dual pentru elevii de gimnaziu prin a) evenimente publice de promovare a ofertei educaționale a liceelor și a universității din Reșița inclusiv a liceelor cu profil tehnic care au fost organizate de primărie în centrul orașului b) promovarea ofertei educaționale și a pachetului de sprijin prin publicitate locală (inclusiv panotaj);

- La nivel decizional: implicare directă a primarului orașului Reșița în sprijinirea învățământului profesional și tehnic; în echipa de decizie a fost cooptat un profesionist în educație cu extinsă expertiză pe ÎPT. Asumarea de către administrația locală a unui rol de facilitator/catalizator pentru ÎPT;
- Documentele strategice și programatice (SDL, PLAI, PRAI) sunt însoțite de instrumente de documentare a sprijinului, susținerii și interesului pentru continuarea unor investiții suplimentare în infrastructură/programe de susținere a ÎPT (ex: chestionar cu privire la oportunitatea înființării unui centru județean de practică la Reșița cu dotări de nouă generație și infrastructură hard și soft necesară);
- Includerea în SDL a unui obiectiv specific privind ÎPT la nivelul administrației locale și corelarea documentelor strategice ale administrației locale cu PRAI/PLAI în ceea ce ține de ÎPT. Includerea în SDL a unui mecanism intern de monitorizare de către administrația publică locală a acelor măsuri, obiective și proiecte de la nivelul municipiului și care pot influența oferta școlară sau capacitatea de atragere a resursei școlare de către sistemul ÎPT de la nivelul municipiului.

Implicarea altor instituții locale în dezvoltarea anumitor aspecte din învățământul profesional și tehnic este binevenită. Un exemplu bun de colaborare între Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă (AJOFM) și școli vine din Sibiu. În fiecare județ există o colaborare cu AJOFM în întocmirea ofertelor de școlarizare. În afara de asta, AJOFM-urile nu sunt foarte interesate de o colaborare cu școlile profesionale în condițiile lipsei de personal și a centrării oferirii de servicii pentru persoanele adulte. Există unele acțiuni punctuale realizate împreună dacă sunt solicitate de către unitățile de învățământ, dar aceasta nu este o practică curentă.

În Sibiu însă, consilierii școlari au stabilit o colaborare eficientă cu AJOFM, primind materiale informative și organizând târguri de cariere prin intermediul acestei agenții. Această colaborare a fost inițiată de consilierii școlari, eventual în colaborare cu Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), manifestând dorința de a organiza activități comune și de a monitoriza evoluțiile pe piața muncii. Acest parteneriat a evoluat pozitiv în ultimii 4-5 ani, facilitând schimbul de informații și sprijinind inclusiv absolvenții cu cerințe educaționale speciale (CES) în găsirea locurilor de muncă.

"*Da, cărticelele informative menționate anterior sunt primite de la AJOFM. Târgul de cariere se realizează tot prin aceștia. Parteneriatul a fost inițiat de către consilieri din dorința de a face activități în comun și de a ști cum evoluează piața muncii, au luat legătura cu doamnele de acolo care au fost foarte deschise și dispuse la colaborare. Colaborarea este nemaipomenită, de 4-5 ani.* (consilier școlar)" (P 65, Exclusive Minds)

În județul Alba, un exemplu de bună practică în domeniul ÎPT este reprezentat de procesul colaborativ de fundamentare a planului de învățământ pentru fiecare an școlar. Instituțiile de învățământ din județ colaborează activ și constant cu partenerii economici, derulând consultări periodice pentru a identifica cerințele specifice ale diferitelor industrii și sectoare. Acest lucru este posibil datorită unui grup de lucru pentru promovarea învățământului profesional în județul Alba, organizat la nivelul consiliului județean. Acesta este format din instituții de învățământ preuniversitar și universitar, autorități locale și firme. Grupul de lucru are ca scop principal promovarea IPT la nivel de județ, inclusiv facilitarea relației dintre agenții economici și părinții elevilor. Printre activitățile grupului de lucru se numără atragerea agenților economici din zonă, campanii de promovare și echipe de lucru formate din agenți economici, reprezentanți ai școlii și elevi cu rezultate bune.

Din județul Covasna vine alt exemplu de implicare a autorităților publice locale. Primarul face vizite la agenții economici și facilitează comunicarea dintre aceștia și școli. Există măsuri pentru motivarea agenților economici să se implice în dezvoltarea IPT. De asemenea, consiliul local a sprijinit școlile să inițieze învățământul în sistem dual și a sprijinit financiar școlile pentru derularea a varii proiecte de dezvoltare a IPT. Rezultatul implicării proactive a autorităților publice locale este vizibil: mulți dintre elevii care finalizează studiile se angajează în zonă.

Exemplele de bună practică de la nivel național și internațional ne indică direcția în care trebuie reformat mecanismul de consultare locală pentru a aduce beneficii reale învățământului profesional și tehnic: instrumentele de guvernare locală trebuie configurate astfel încât eficiența lor să nu mai depindă în atât de mare masură de voința și implicarea câtorva actori proactivi de la nivel local.

D. Concluzii și recomandări

Modelul de guvernanță IPT pe mai multe niveluri din România prezintă lacune în implementare, în special în ceea ce privește dimensiunea orizontală. Implicarea partenerilor sociali (patronate, sindicate), a mediului de afaceri și a societății civile este una redusă în practică, după cum reiese din analiză, iar ea depinde în mare măsură de implicarea unor actori proactivi din comunitate. Există mai multă nevoie de facilitare a proceselor consultative la nivel local. Sunt necesare responsabilizarea autorităților publice locale, întărirea rolurilor și atribuțiilor CLDPS, respectiv includerea elevilor și școlilor din ÎPT în mod formal în mecanismele de consultare.

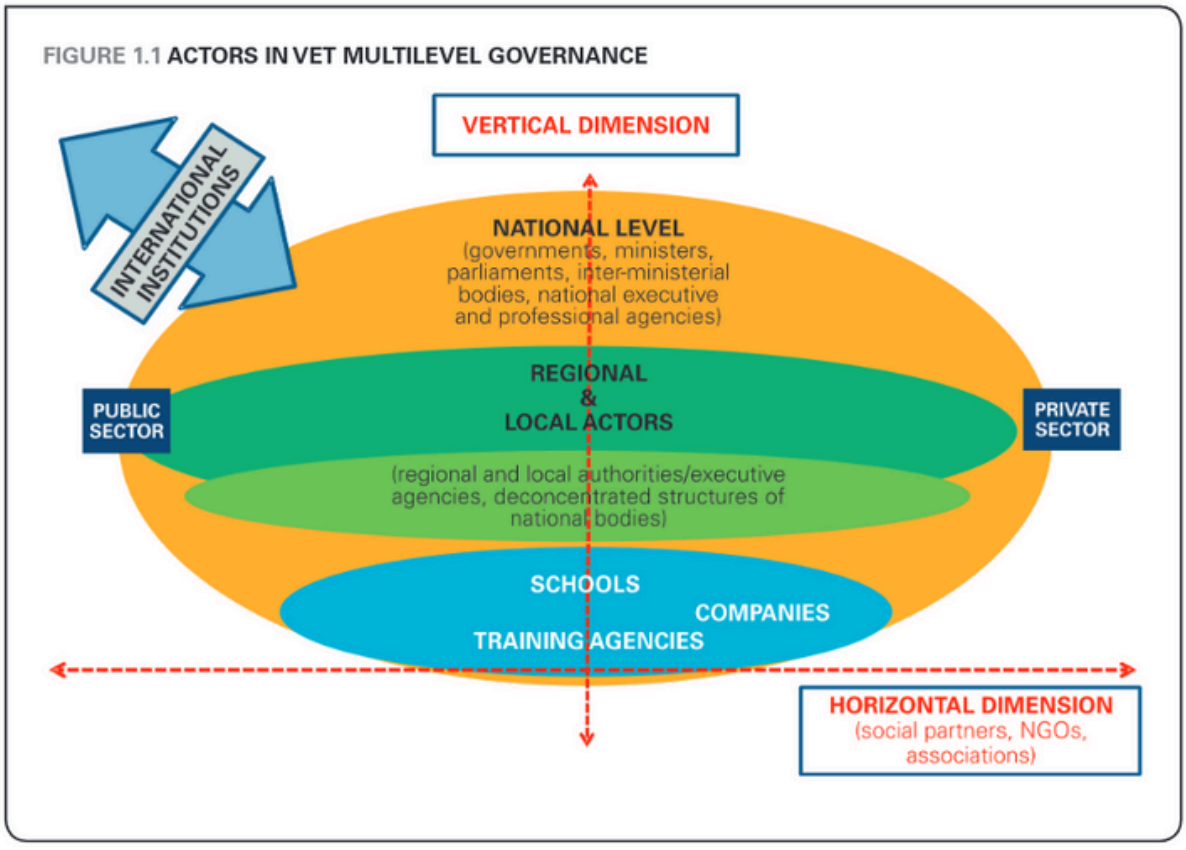

Sursa: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/5C0302B17E20986CC1257C0B0049E331_Multilevel%20governance%20x%20VET.pdf

Astfel, în urma analizei realizate, formulăm următoarele recomandări:

- **Este necesară clarificarea rolurilor, funcțiilor și atribuțiilor actorilor implicați în mecanismul de guvernare locală în domeniul IPT, inclusiv a celor financiare**. Tranziția la învățământul dual prevăzută în noua lege a educației face ca această nevoie să fie cu atât mai stringentă, cu cât rolurile autorității publice locale și a agentului economic sunt difuze în acest moment.

- **Rolul CLDPS trebuie întărit și extins**. Entitatea are nevoie de personalitate juridică, pentru a se asigura participarea activă a diverselor entități componente în toate etapele ciclului de implementare a guvernanței IPT la nivel local. De asemenea, în contextul tranziției la dual, este necesar ca CLDPS să aibă atribuții inclusiv pe dimensiunea de învățare la locul de muncă.

- **Autorităților publice locale trebuie să le revină rolul de facilitator și catalizator al dezvoltării IPT la nivel local**, prin asumarea unor atribuții concrete în acest sens și prin utilizarea instrumentelor de dezvoltare locală (ex: SDL).

- **Școlile, dar și reprezentanții elevilor, trebuie integrate în mecanismul de consultare din ÎPT.**

- **Școlile din ÎPT au nevoie de sprijin în efortul de conectare la mediul de afaceri și de o mai mare autonomie bugetară.** Acestea trebuie să beneficieze de programe de creștere a capacității de a se conecta la mediul de afaceri și la ecosistemul local, dublate de o creștere a autonomiei bugetare care să le permită acoperirea rolurilor necesare.

Resurse:

Legea Invatamantului Preuniversitar Nr. 198/2023

Ordin pentru aprobarea metodologiei privind organizarea, funcţionarea şi accesul în învăţământul liceal tehnologic dual, precum şi modul de organizare şi desfăşurare a examenului de certificare a calificării, 2022

CADRU GENERAL din 8 iulie 2015 de organizare şi funcţionare a comitetelor locale de dezvoltare a parteneriatului social

Ghid de elaborare a Planurilor de Acţiune /Dezvoltare ale Şcolii, Versiunea 10, 2008

Analiză de nevoi pentru integrarea în dialogul social a entităților relevante pentru învățământul profesional și tehnic STUDIU DE CAZ MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ, CRPE, 2022 https://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2023/10/20230926_Raport-Piatra-Neamt-1.pdf

Analiză de nevoi pentru integrarea în dialogul social a entităților relevante pentru învățământul profesional și tehnic STUDIU DE CAZ MUNICIPIUL REȘIȚA, CRPE, 2022 https://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2023/10/20230926_Raport-Resita-1.pdf

Nita, Irina, Petrescu, Claudia. *Analiza învățământului profesional și dual în România cu focus pe județele Sibiu, Covasna și Alba*. Raport de cercetare, Exclusive Minds, 2024.

Mecanism de consultare, parteneriat și consolidare a dialogului la nivel local pentru susținerea învățământului profesional și tehnic, CRPE, 2022 *https://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2023/11/20230926_Raport-Mecanism-Consultare-2-1.pdf*

Enhancing the evaluation of VET programmes and institutions in the Republic of Moldova, OECD, 2023 https://www.oecd.org/en/publications/enhancing-the-evaluation-of-vet-programmes-and-institutions-in-the-republic-of-moldova_8f90a4c6-en.html

Vocational education and training in Europe: Denmark, CEDEFOP, 2018 https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Denmark_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

Skills anticipation in Denmark, CEDEFOP, 2022 https://www.cedefop.europa.eu/en/data-insights/skills-anticipation-denmark

Vocational Education and Training in Finland, Finnish National Agency for Education, 2021 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/VET%20in%20Finland%201-2021.pdf

Spotlight on VET: Austria, CEDEFOP, 2018, https://www.cedefop.europa.eu/files/8127_en.pdf

Minutele intalnirilor grupurilor de lucru organizate în cadrul proiectelor 942.424 „De la educație la muncă decentă, județul Sibiu” și 942.403 „Labour-market inclusion for disadvantaged young adults in Romania” , 2024.